

Nincsen hitel adat nélkül

Az elmúlt évtizedben az adatok birtoklása és felhasználása stratégiai jelentőségre tett szert vállalati és nemzetgazdasági szinten is. Egyes számítások szerint az európai adatgazdaság 2025-re 200-350 milliárd euróra nőhet, 1-2 millió magasan képzett munkavállalót foglalkoztathat és több száz milliárd eurót kitevő társadalmi költséget takaríthat meg. Ennek ellenére a hazai adatvagyon hasznosítása európai összehasonlításban is alacsony szintű. A bankszektorban ez a hiányosság a hitelezési folyamatok költség- és időigényét növeli, a pénzügyi mélyülés, a digitalizáció és a zöld pénzügyi termékek elterjedésének potenciális dinamikáját visszafogja, a bankszektor és az ország versenyképességét gyengíti. A probléma feloldása az állami adatbázisok összekötését és hitelezők általi széleskörű elérhetőségének biztosítását igényli. A pénzügyi szektorban az adatvagyon felhasználásával kis mértékű ráfordítás nagy hatású eredményeket hozhat.

Sokszor olvashattuk már, de továbbra is él az analógia, amely szerint az adat a XXI. század új aranya (vagy éppen olaja). Ezt szűken akár úgy is értelmezhetjük, hogy minél több adatot birtokol valaki, annál jobb neki. Márpedig az adatok mennyisége világszerte nehezen felfogható méreteket öltött. Az elmúlt évtizedekben végbemenő technológiai fejlődés eredményeként az adatok tárolásának és továbbításának költsége exponenciális ütemben csökkent: a kétezres évek elejéhez képest 2020-ra egy gigabájt tárolásának költsége huszadára, gigabájtonként fél dollárra, egy megabájt továbbításának költsége százszázalékosan csökkent. Ez az adatkínálat exponenciális bővülését eredményezte: a globális adatállomány a kétezres években kétfévente megduplázódott és a 2010-es évekre a zettabájtos nagyságrendbe ért¹.

Azonban az adatok gazdasági értéke valójában nem a birtoklásuktól, hanem a döntéshozatalban való felhasználásuk mértékétől, döntéstámogató szerepüktől függ. Emiatt az adatok értékteremtésbe történő bevonásához nem elegendő az adatok gyűjtése, kiemelt figyelmet kell fordítani a hozzáférhetőségük növelésére, elemzésükre és a kinyert információ felhasználására is. A világ legeredményesebb technológiai vállalatai üzleti modelljének mindegyike a birtokukban lévő adatállomány innovatív felhasználási módjára épül. A Google és a Facebook

¹Egy zettabájt 1 billió gigabájtot tesz ki, összehasonlításként egy 1 órás FULL HD minőségű videó 8 GB tárhelyet igényel. Guo, H., Wang, L., Chen, F., & Liang, D. (2014). Scientific big data and digital earth. Chinese science bulletin, 59(35), 5066-5073.

adatvagyonukra építve a hirdetési piacon nyújt a célcsoportok rendkívül pontos behatárolása révén egyedülálló szolgáltatást. Az Amazon és az Apple platformszolgáltatása révén biztosít online piacteret felhasználóinak.

Az adatok szerepe a technológiai fejlődés révén a hagyományosabb termelőipari vagy szolgáltatói ágazatokban működő vállalatok esetén is radikálisan megváltozott. Az autópiacon az adatfeldolgozó rendszerek fejlődésével mozdul el az önvezető gépjárművek piaca felé, a logisztikai központok a feladatautomatizációval csökkentik minimálisra munkaerőigényüket. A „hagyományos” iparágakban tevékenykedő cégek által felhasznált adatmennyiség érzékeltetésére: a Tesla az általa gyártott autókkal önvezető módban megtett közel 5 milliárd (és még több manuálisan levezetett) kilométerre vonatkozó adatot elemez folyamatosan az önvezető funkció és az autói biztonságosabbá tételéhez.²

A digitalizációs fejlődés így egyrészt új iparágakat teremt, másrészt a meglévők hatékonyságnövelését és átalakulását eredményezi. Az adatokhoz való hozzáférés javítása révén az adatgazdaság egyes becslések alapján európai szinten 2025-re 200-350 milliárd euróra nőhet és 1-2 millió magasan képzett munkavállalót foglalkoztathat és több száz milliárd eurót kitevő egészségügyi, közlekedési vagy egyéb adminisztrációs költséget takaríthat meg³.

Figyelembe kell venni, hogy az aranyhoz és az olajhoz képest az adatok birtoklása és felhasználása jogi oldalról egy jóval komplexebb kérdés. Biztosítani kell, hogy az adatok felett elsősorban azok rendelkezzenek, akikre azok vonatkoznak, de ez ne hátráltassa az adatokban rejlő gazdasági potenciál kihasználását. Lényeges elvárás tehát az adatvédelem biztosítása, különös tekintettel a természetes személyek adataira, ezért fontos a fogyasztók teljeskörű tájékozottsága az adatfelhasználás tényleges előnyeiről és potenciális kockázatairól. A fogyasztók adatvédelmét az Európai Unió minden tagállamában hatályos, nemzetközileg is szigorúnak tekinthető általános adatvédelmi rendelet (GDPR) előírásai hivatottak biztosítani. A rendeletben lefektetett követelmények betartatása megfelelő alapot szolgáltat az adatvédelmi garanciák érvényre juttatásához, az adatok értékteremtő szerepének biztonságos betöltéséhez.

Különösen adatintenzív iparág a pénzügyi szolgáltatási ágazat: a számlák vezetése, a hitelek nyújtása és az egyéb üzleti folyamatok túlnyomó része valójában adatok

² [Tesla drops a bunch of new Autopilot data, 3 billion miles and more - Electrek](#)

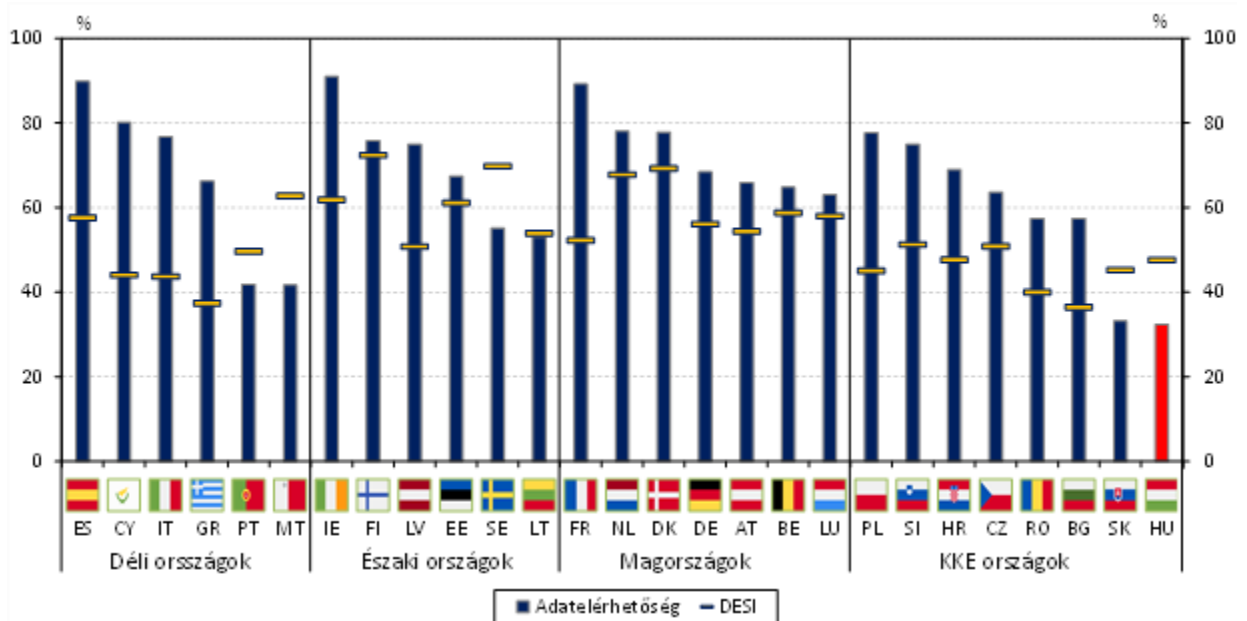
³ <https://data.europa.eu/sites/default/files/the-economic-impact-of-open-data.pdf> - Letöltve: 2021.07.14.

felhasználására alapuló döntéshozatalt jelent. Az intenzívebb adatfelhasználás és -elemzés révén a banki folyamatok, mint például az ügyfélakvizíció, keresztértékesítés, adatrögzítés és adatbekérés, csalásfelderítés, hitelezés vagy kockázatkezelés gyorsabbá, olcsóbbá és hatékonyabbá válnak. Az elérhető adatvagyon bővülése és a fejlett, az ügyfelek viselkedését is figyelembe vevő hitelbírálati rendszerek térnyerése pontosabb hitelbírálatot eredményez, ami a hagyományos kölcsönbiztosítékok szerepének csökkenéséhez vezethet. A hagyományos fizikai eszközön vagy tőkén alapuló fedezetek szerepét fokozatosan az ügyfelekről elérhető információ veszi át, ami az ügyfelek sokkal szélesebb köréhez juttatja el a pénzügyi szolgáltatásokat⁴. Jó példát jelentenek erre a kezdetben fizetési, tranzakciós platformokként működő FinTech vállalatok, mint az Ant vagy a Tencent, melyek az ügyfelek fizetési adatainak felhasználásával határozzák meg hitelképességüket és nyújtanak számukra hitelt. A rendelkezésre álló adatok értékének optimális hasznosításához ezért – az adatvédelmi szempontokat is szem előtt tartva – biztosítani szükséges a piaci szereplők adatvagyonhoz való szabályozott hozzáféréseinek lehetőségét.

A hazai adatvagyon elérhetősége és hasznosítása a felsorolt számos előny ellenére európai összehasonlításban alacsony szintű. Mind az EU, mind a V4 többi országa jóval Magyarország előtt jár az elérhető adatok gyűjtése, kezelése, és a bankszektor általi hozzáférhetősége tekintetében is. A digitális gazdaság és társadalom fejlettségét mérő mutató (DESI) alapján Magyarországon a nyílt hozzáférésű adatok elérhetőségének indexe 32 százalékot mutat a 66 százalékos EU átlaghoz képest. Az állami adatok elérhetőségében hazánk a lemaradó országok között van.

⁴ <https://www.economist.com/special-report/2021-05-08> - Letöltve: 2021.07.13.

A digitális gazdaság és társadalom fejlettségét mérő mutató (DESI) és az adatok elérhetőségének alakulását mérő alindikátor az EU-ban (2020)

Megjegyzés: Az adatelérhetőséget mutató azt méri, hogy az országokban mennyire van nyitott adatpolitika. A nemzeti adatportál becsült politikai, társadalmi és gazdasági hatása (funkcionalitás, adatok elérhetősége és felhasználása). A maximálisan elérhető pontszám arányában. Forrás: Európai Bizottság

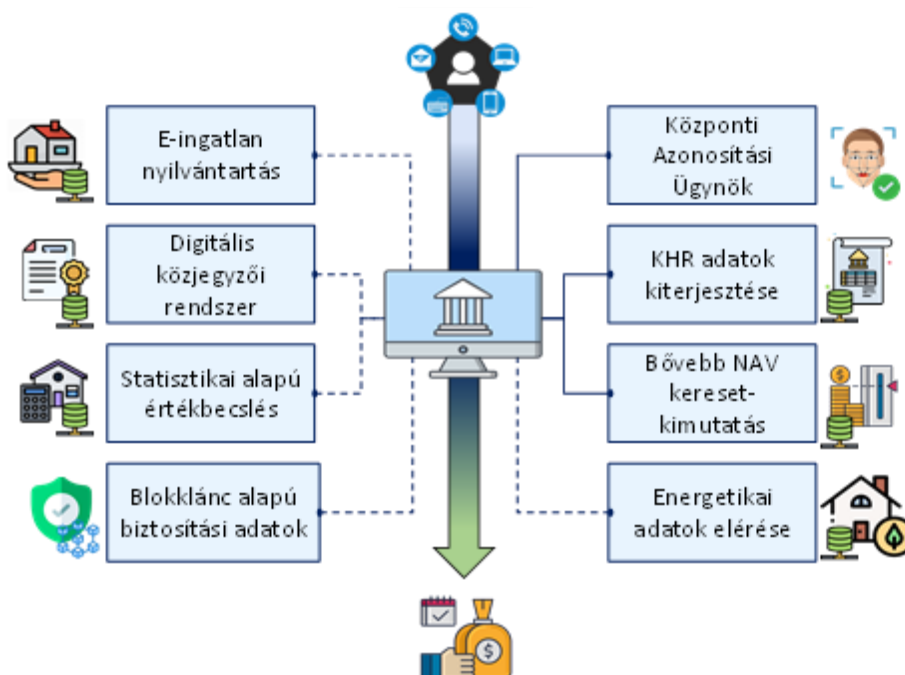
A bankszektorban az adatvagyon korlátozott elérhetősége azt jelenti, hogy a korábban felvázolt pozitív hatások nem érvényesülhetnek: a hitelezési folyamatok költség- és időigénye nem tud érdemben csökkenni, a pénzügyi mélyülés nem erősödik. Negatív hatással van a korlátozott adathozzáférés továbbá a zöld szempontok banki működésbe történő beépítésére is: az intézmények és a döntéshozók számára egyaránt jelentős akadály az adathiány például az ingatlanfedezetek energetikai hatékonyságának nyomkövetése, elemzése, és a kapcsolódó döntéshozatal során.

A probléma feloldásához elengedhetetlen az állami oldali szerepvállalás. Ez egyrészt jelenti az adatokon alapuló, előremutató, digitális működési modellek (pl. az online hitelezés) szabályozói támogatását. Másrészt, az államnak a hazai adatvagyon számottevő részének kezelőjeként a megfelelő szabályozói keretek között biztosítani szükséges az állami adatvagyon hitelezők általi széleskörű hozzáférhetőségét. Az adatvagyon ilyen irányú kinyitása és felhasználása útján kis mértékű ráfordítás nagy hatású eredményeket hozhat. Jelenleg ehhez számos esetben az informatikai fejlesztések mellett jogszabályi akadályok elhárítása is szükséges. Bár a Nemzeti Adatvagyon Ügynökség felállítása jó irányba mutat, a

pénzügyi szektorban jóval nagyobb léptékre és gyors intézkedésekre lenne szükség, elsősorban az alábbi 6 területen:

- 1. Hiteltörténeti adatok:** A banki kockázatkezelés hatékonyságát növelné a Központi Hitelinformációs Rendszerben (KHR) tárolt adatkörök kiterjesztése (például a korábbi hiteltörténetre, közműtartozásokra) és az adatok ügyfélhozzájárulástól független elérhetőségének biztosítása.
- 2. NAV keresetkimutatás:** A NAV online keresetkimutatása már elérhető a hitelnyújtók számára, de számos fejlesztési irány azonosítható a jelenleg alacsony szintű felhasználhatóság javítása érdekében. Szükséges a lefedett adatkör kiterjesztése az egyéni vállalkozói-, őstermelői státusszal rendelkezőkre és a nyugdíjasokra, a naprakész adatok biztosítása, az ügyfélhozzájárulás egyszerűsítése, valamint a hitelnyújtók rendszerből történő adatlekérésének kötelezővé tétele.
- 3. Értékbecslés:** A jelzálog-hitelezéshez kapcsolódó idő- és költségigényes értékbecslési folyamatokat javítaná az automatizált, statisztikai alapú ingatlan-értékbecslés elterjedése. Bár a módszertan alkalmazását a jogszabályok már lehetővé teszik, a széleskörű elterjedéshez elengedhetetlen egy, a statisztikai alapú értékbecsléshez szükséges adatokat tartalmazó központi adatbázis kialakítása is. Ez az eltérő adatmennyiséggel gazdálkodó intézmények közötti versenyhelyzetet is javítaná.
- 4. Energetikai tanúsítványok adatai:** A zöld jelzáloghitelezés elterjedéséhez és a zöld jelzáloglevelek megjelenéséhez szükséges a hitelek fedezetéül szolgáló ingatlanok Lechner Tudásközpont által nyilvántartott energetikai tanúsítványának bankok általi automatizálható elérése.
- 5. Földhivatali nyilvántartás:** Az online hitelezést és a hitelezési folyamatok egyszerűsítését nagyban támogatná a földhivatali adatok digitalizációját célzó e-ingatlannyilvántartás projekt mielőbbi megvalósítása.
- 6. Biztosítási adatok:** A fedezeti ingatlanokra vonatkozó biztosítási adatok ismerete a hitelezők oldalán fontos kockázatmonitorozási eszköz lenne. Ehhez szükséges a biztosítók és a bankok közötti biztonságos, költséghatékony és automatizált információáramlás lehetővé tétele, melyet az MNB által indított blockchain projekt is támogat.

Lakossági hitelezési folyamat a 21. században

Megjegyzés: Az ábrázolt folyamat szaggatott vonallal jelzett elemei fedezetlen hitelek esetén nem kerülnek kihasználásra.

Visszatérve tehát az eredeti analógiánkra: az adatokat az aranyhoz és az olajhoz hasonlóan nem elég összegyűjteni, birtokolni. Az értékteremtéshez szükséges azokat „kibányászni”, majd ezt követően a jogosultak számára könnyen elérhetővé tenni és a megfelelő célokra felhasználni. Ebben a pénzügyi szektor esetében is jelentős szerepe van az állami szabályozásnak és az állam által kezelt adatvagyon széles körben történő hozzáférhetővé tételének.

„Szerkesztett formában megjelent a Világgazdaságban 2021. augusztus 12-én.”